

În fața tribunei omenirii

Articol din Revista Ideei, nr. 88

Alfred Naquet

1909

Guvernul spaniol este în timpul de față pe banca Tribunalului Omenirii.

Atitudinea lui față de deținuții din Teruel e monstruoasă și procesul lui Ferrer e o sfidare adusă conștiinței universale.

Acum trei ani, o bombă izbucni în trecerea regelui la Madrid. Autorul atentatului cunoscuse pe Ferrer, lucrase pentru casa-i de editură, pentru care furnizase traduceri de lucrări franceze și germane. Ce prilej nimerit pentru guvernul iezuiților de a se descotorosi de acest om de bine care, prin minunatele-i școli, îndeplinea o revoluție pașnică și binefăcătoare în mentalitatea poporului spaniol.

Ferrer fu numaidecât arestat și ținut un an în închisoarea model din Madrid.

Europa se indignă. Ferrer era cunoscut pretutindeni prin opera lui școlară cea minunată. Și toți care îl cunoșteau știau bine că făptuirea de atentate politice era departe de gândul lui. Orice opinie ar împărtăși cineva asupra acestei forme de luptă, e cu neputință să nu se recunoască că nu se împacă deloc cu metoda educativă și lentă, dar sigură, care constă în a întemeia școli și a modifica națiunea, modificând mai întâi inșii care o alcătuiesc.

De ce să mai întemeiezi școli care vor fi închise sau de niciun folos mâine, dacă practici un atentat? Închise, dacă atentatul nu izbutește sau rămâne fără urmări ulterioare; de nici un folos, dacă, îndeplinindu-se revoluția, țara, în totalitatea ei, se însărcinează dânsa cu asemenea treabă, transportată astfel pe seama inițiativei publice și răpită inițiativei private?

Netăgăduit, a întemeia școli, reviste pedagogice, ligi pentru educarea națională a copilărimii, case de editură destinate a edita cărți potrivite noilor centre de învățământ, și a-ți consacra la această lucrare nu numai timpul și inteligența, ci chiar averea, înseamnă a da dovada materială că nu pregătești nici răscularea populară, nici asasinatul politic.

Cu toate astea, guvernul călugăresc din Madrid nu șovăi de-a implica pe Ferrer în afacerea lui Morral. Dacă s-ar fi putut face să fie trecut drept complice și să fie osândit la moarte, ce ușurare pentru popimea universală.

Dar regele și miniștrii acestui guvern își făcură o socoteală greșită. Nu mai guvernează acum purtătorii de rantii conștiința majorității oamenilor. Tot ceea ce cugetă liber se indignă. Din toate părțile protestările nu mai aveau sfârșit. Centrele intelectuale se alăturară de centrele politice și avu loc o reeditare a celor petrecute în 1871 cu Elisée Reclus, smuls Mac-Mahonilor și Gallifeților de conștiința universală. Guvernul spaniol trebui să ție seamă de opinia europeană și dădu poruncă magistraților săi, gata la toate, să achite pe Ferrer.

Cu toate astea, am da dovadă de o absolută necunoștință a sentimentelor ce însuflețesc reacțiunea militaristă și clericală, dacă ne-am închipui că, supunându-se impunerii lumii civilizate și îndurând asemenea achitare, apăsătorii Spaniei n-ar fi avut rezerva mintală să-și ajungă scopul cu alt prilej.

De altfel, cum să nu fi avut o rezervă ca asta? Școala specială, întemeiată de Ferrer în strada Bailen, fusese închisă, însă se deschideau cu sutele școlile care precedeau de la aceeași doctrină, în toate orașele mai însemnate ale peninsulei. Casa de editură, reorganizată, care începea a-și tămădui rănile, cu toate atingerile pricinuite de proces mijloacelor de acțiune ale proprietarului ei, adică averea lui Ferrer, casa de editură secunda, favoriza această mișcare. Și, cu toată viermuirea grozavă din mănăstiri, se vedea invindându-se aurora unei noi ere pentru cugetarea spaniolă. A sta la cumpănă, a aștepta, însemna să se asigure înfrângerea. Trebuia să se lovească cât mai curând, să se distrugă până în rădăcină centrele de cugetare liberă care se înmulțeau mereu. Așa că descendenții inchișitorilor vegheau, căutând necurmat împrejurarea priincioasă care să le îngăduie să-și apuce iarăși prada în gheare.

Răscoala din Barcelona fu această împrejurare.

Ferrer nu mai locuia în Spania. Se mai ducea acolo din când în când, pentru a-și supraveghea casa de editură. Dar pentru a conduce mișcarea școlară el se simțea mai nestingherit la Paris. De altfel, el nu voia să mărginească mișcarea asta numai la Spania. Liga lui era internațională și în privința aceasta Parisul era un mediu superior Barcelonei.

Se înțelege însă de la sine că nu se pregătește o răzvrătire de afară.

O mișcare de răzvrătire nu se pregătește nici dinăuntru. Răzvrătirile pruced dintr-o împrejurare neașteptată; ele nu-s niciodată opera unei societăți secrete sau a unei organizații revoluționare. Încercările

de răzvrătire făcute de către grupe revoluționare nu ajung niciodată decât la răscoale ridicole. Ca să se înalțe baricade și să se sloboadă focuri de pușcă în stradă, trebuia una din acele porniri de mânie din partea întregii populații, pornire care nu se pregătește, care izbucnește ca o lovitură de trăsnet și care surprinde chiar și pe cele mai înaintate partide. Ceea ce și e, cel mai adesea, ceea ce vatămă izbândeii. Pentru că, nefiind nimic pregătit, mișcarea suferă de o lipsă de direcție. Nu vreau să spun prin asta că agitarea revoluționară ar fi fără niciun folos, în afară de împrejurările care determină exploziile populare. Asta întreține în mase o stare de spirit care înlesnește exploziile acestea. Dar asemenea pregătire mintală n-are nimica de-a face cu ceea ce se numește organizarea unei răzvrătiri sau răscoale.

Să vă dau câteva pilde.

În 1870, Napoleon al III-lea face să fie bătut în criminalul război în care el angajase Franța. La vestea capitulării Sedanului, populația pariziană se răscoală și guvernul, care zdrobea țara sub călcâiul său sângeros de la 2 decembrie, e răsturnat.

Dimpotrivă, în 1866, împăratul Austriei e bătut de Prusia în mod rușinos, dar dinastia al cărui șef este el, nu-i atinsă-n prestigiul ei. Franț Iosef păstrează ascultarea supușilor săi.

De ce asemenea deosebire?

Pentru că-n Franța de ani de zile o propagandă republicană neînteruptă pregătise terenul, pe când în Austria așa ceva nici gând să fi avut loc.

În Franța exista un puternic partid republican, care le vestea înfrângerii se folosi de indignarea obștească. El nu avu nici să provoace, nici să organizeze nimic: faptul că exista ajungea. Populația îl știa lângă ea. Poporul, iritat de înfrângerea suferită, se înturnă spre el și aproape cu consimțământul universal al țării, se proclamă Republica.

La Viena, nu se produse nicio mișcare antidinastică, iar vestea dezastrului de la Sadowa nu avu nicio acțiune asupra unui popor prăpădit.

La Barcelona lucrurile s-au petrecut, în iunie trecut, ca la Paris în 1870. În orașul acesta e o atmosferă republicană și revoluționară. De-ndată ce se cunosc imbarcarea fiilor poporului pentru Melilla, indignarea populară se manifestă și greva generală, concepută mai întâi ca simplă protestare pașnică, se prefăcu aproape pe dată în revoluție.

Dacă și celelalte orașe ale Spaniei ar fi fost însuflețite de același spirit ca și capitala catalană, dinastia Bourbonilor în ceasul acesta și-ar fi trăit raiul, iar popii, aceste lipitori care sug și sleesc nenorocita nație spaniolă, ar fi luat acuma calea exilului.

Astfel, întâmplările din Barcelona n-au fost pregătite și organizate de nimeni; nu numai de vreun individ, dar nici de vreun oarecare partid. Cetățeanul Moreno, membru al Confederației Generale a Muncii din Barcelona, care a plătit cu persoana-i în timpul luptei și care, adevărat erou, cu prețul vieții sale s-a întors în Spania, după ce izbutise să iasă din ea pentru a se sili să scape și pe alți tovarăși de luptă, cetățeanul Moreno a putut să spună în mitingurile la care a luat cuvântul, precum mi-a spus și mie în intimitatea convorbirii, cum că răscoala din Catalonia fusese faptul poporului în total și că nici un partid de opoziție n-avea dreptul să-și atribuie meritul ei.

Ferrer însă, prins cu totul de liga lui de învățământ, petrecuse 3-4 luni la Londra.

Când odinioară Ruiz Zorilla conspira, el o făcea de departe, din pricină că mișcarea pe care dânsul o ațâța era din mișcările militare. Dar cartierul general dânsul și-l stabili la Paris. Iar când guvernul lui Jules Ferry îl expulză din Franța și-l sili cu chipul acesta să-și fixeze reședința la Londra, fu disperat și ne rugă, pe Lockroy și pe mine, care secundam silințele sale, să facem să se revoce decretul de expulzare. Altfel îi era cu neputință de a mai face ceva. Londra era prea depărtată de Spania.

Așa că ceea ce era adevărat cu Zorilla, care lucra asupra unor personalități militare, puține la număr, ar fi fost cu mult mai multă rațiune pentru Ferrer. Dacă, după cum afirmă lașii și perfizii săi acuzatori, ar fi voit să pregătească o răscoală populară. Pentru a da lovitura ar fi fost cu neputință de operat de departe. Parisul ar fi fost un centru prea depărtat de Barcelona. E oare de admis ca prietenul nostru, fără să fi fost silit la aceasta prin niciun decret de expulzare, să fi voit să-și mai sporească greutatea sarcinii sale, mergând să se fixeze la Londra.

Lucrul acesta sare în ochii celor mai preveniți. Ferrer nu ațâța nicio răscoală populară, nu că nu ar fi fost, din instinct, favorabil revoluției, dar fiindcă-n materie de progres omenesc, ca-n toate cele, divizia muncii se impune, și că pentru acțiunea sa proprie, își alesese o altă cale.

Din nefericire o boală a cumnatei sale, care se îndreptă, și a nepoatei sale, care muri, ceea ce înlătură orice idee de simulare de boală, cheamă pe Francisco Ferrer la Barcelona, unde îl chema de asemeni și casa de editură.

În timpul răscoalei pe care n-a putut s-o prevadă și la care n-a luat nici o parte, el se găsea acolo. Avertiza însă că se vrea să se profite de prilejul propice pentru a se lua împotriva-i măsuri, cum se făcuse în timpul afacerii Morral. Probabil că trebuia să se ascundă. Dacă făcu așa, avu dreptate. Becaria zicea că acuzarea de a fi furat turnurile de la Notre-Dame n-avea să se înceapă împotriva-i prin alta... Întâmplările au dovedit că Ferrer făcu act de înțelepciune punând în practică această doctrină. Nenorocirea voi ca o slugă popească să-l recunoască și să facă a fi arestat. Și acum s-ar vrea să fie împușcat, inventându-se pentru asta nu știu ce proclamație revoluționară găsită la el, fără îndoială pusă acolo de către poliție și redactată în vreo nemărturisită și nerușinată oficiină guvernamentală.

Nu-mi voi pierde vremea a discuta niște asemenea neghiobii. Un revoluționar nu se joacă să pregătească, pentru poliție, înadins, piese doveditoare.

Adaug că proclamația găsită la Ferrer este conform ideilor tuturor revoluționarilor, ceea ce a îngăduit poliției s-o întocmească cu ușurință, pentru că n-a avut decât să cerceteze pentru asta programele partidelor extreme.

Și, chiar dacă o asemenea proclamație s-ar fi găsit între hârtiile lui Ferrer, ce ar dovedi ea? Că Ferrer e de idei cu totul înaintate. Asta se știe și Ferrer nu face din asta o taină. Dar o asemenea proclamație n-ar putea să fie delictuoasă decât dacă ar fi încetat să fie o redactare personală, ca să ajungă un fapt. Asemenea lucru, chiar după mărturisirea poliției – pentru că aceasta s-ar grăbi să o spună și tăcerea-i e o mărturisire –, asemenea lucru n-a avut însă loc.

Așa că Ferrer e cu totul nevinovat. Dacă dânsul va fi omorât, fapta asta va fi pur și simplu un asasinat, mai păcătos, mai laș decât acelea cu care tribunalele lovesc zilnic pe autorii pedepsei cu moartea. Și crima nu va fi mai mică, ea nu va fi decât mai ipocrită, dacă prietenul nostru va fi trimis să lăncezească în vreun *presideo* nesănătos.

Liberi, regele Spaniei și domnul Maura, să săvârșească această crimă îngrozitoare. Dacă noi n-am fi prietenii lui Ferrer și dacă nedreptatea nu ne-ar avea de neîmpăcați adversari, aproape am dori să-i vedem asumându-și asemenea răspundere, pentru că în ziua când vor avea asemenea criminală îndrăzneală, aceștia vor fi săpat între dânșii și conștiința lumii civilizate în general, în special a Spaniei, o atât de mare prăpastie, încât dinastia spaniolă își va fi trăit traiul.

Iscăbind osândirea lui Ferrer la moarte, dacă se va găsi un consiliu de război în stare s-o pronunțe, Alfons al XIII-lea va iscăli prăbușirea monarhiei și va pregăti, mai bine decât ar putea-o face laolaltă toți revoluționarii, întemeierea Republicii Spaniole.

25 septembrie 1909, Paris

Biblioteca Anarhistă

Alfred Naquet
În fața tribunei omenirii
Articol din Revista Ideei, nr. 88
1909

Preluat la 20.12.2022 de la <https://pagini-libere.ro/>

ro.theanarchistlibrary.org